

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd yn yr Ystafell Bwyllgor ac yn rhithwir ar Zoom ar 11 Mawrth, 2025

YN BRESENNOL:

Cynghorydd Douglas Fowlie (Cadeirydd)
Cynghorydd Sonia Williams (Is-gadeirydd)

Cynghorwyr Geraint Bebb, Aled M. Jones, John Ifan Jones, R. Llewelyn Jones, Llio Owen, Keith Roberts, Ieuan Williams, Arfon Wyn.

Aelod Cyfetholedig: Mr John Tierney (Yr Eglwys Gatholig)

Aelodau Portffolio

Cynghorwyr Gary Pritchard (Arweinydd), Neville Evans (Aelod Portffolio Hamdden, Twristiaeth a Morwrol), Carwyn Jones (Aelod Portffolio Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmeriaid), Nicola Roberts (Aelod Portffolio Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd), Alun Roberts (Aelod Portffolio Gwasanaethau Oedolion a Diogelwch Cymunedol), Dafydd Roberts (Aelod Portffolio Addysg a'r Gymraeg), Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid a Thai)

WRTH LAW:

Prif Weithredwr (ar gyfer eitemau 1 i 3)
Dirprwy Brif Weithredwr
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 (ar gyfer eitemau 1 i 4)
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro (ar gyfer eitem 3)
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo (HP)
Pennaeth Gwasanaethau Tai (NM)
Pennaeth Democratiaeth (DS)
Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid (CE) (ar gyfer eitem 3)
Rheolwr Rhaglen Cynllunio Corfforaethol a Pherfformiad (GP) (ar gyfer eitem 3)
Rheolwr Sgriwtini (AGD)
Swyddog Pwyllgor (ATH)
Swyddog Gweddarlledu (FT)

YMDDIHEURIADAU:

Cynghorwyr Jackie Lewis, Alwen Watkin, Dafydd Rhys Thomas (Aelod Portffolio Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo), Mr Christian Branch (Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd)

HEFYD YN BRESENNOL:

Amherthnasol

1 DATGAN DIDDORDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 19 Chwefror 2025 a chadarnhawyd eu bod yn gywir ac amlinellwyd a nodwyd y cynnydd yn erbyn y camau y cytunwyd arnynt yn y cyfarfod.

3 MONITRO PERFFORMIAD: CERDYN SGORIO CORFFORAETHOL CHWARTER 3 2024/25

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid sy'n cynnwys y Cerdyn Sgorio Corfforaethol ar gyfer Chwarter 3 2024/25 i'w ystyried gan y Pwyllgor. Mae'r cerdyn sgorio'n dangos sefyllfa'r Cyngor ar ddiwedd Chwarter 3 yn erbyn yr amcanion strategol a amlinellir yng Nghynllun y Cyngor.

Cyflwynodd y Cynghorydd Carwyn Jones, Aelod Portffolio Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmeriaid yr adroddiad a ddangosodd fod 87% o'r dangosyddion oedd â thargedau a gafodd eu monitro yn ystod y chwarter wedi perfformio'n dda yn erbyn y targedau hynny a bod eu statws yn Wyrdd neu Felyn. Mae hwn yn ganlyniad cadarnhaol sy'n adlewyrchu perfformiad cryf yn gyffredinol ar draws y Cyngor. Cyfeiriodd y Cynghorydd Carwyn Jones at y meysydd lle'r oedd perfformiad y Cyngor wedi gwella a/neu ragori ar y targed sef gwasanaethau Cymdeithasol, ysgolion - does yr un ysgol mewn categori dilynol / statudol Estyn, gwaith cynnal a chadw ymatebol, gosod unedau busnes y cyngor, cyflwr ffyrdd A, B a C a gofynion sgiliau Cymraeg wrth recriwtio. Tynnodd sylw hefyd at feysydd a nodwyd yn yr adroddiad fel rhai sydd angen eu gwella i gyrraedd eu targed. Roedd y rhain yn cael eu monitro gan y Tîm Arweinyddiaeth. Mae'r meysydd hynny'n ymwneud â nifer y plant sy'n cael gwersi nofio ar hyd y flwyddyn (Môn Actif), darparu grantiau cyfleusterau i'r anabl - addasiadau mawr ac ail-osod unedau llety sy'n rhai y mae modd eu gosod yn y sector Tai, nifer y contractau angori, canrannau ailgylchu gwastraff ac ymatebion i geisiadau rhyddid gwybodaeth o fewn yr amserlen. Roedd yr adroddiad yn nodi'r cyd-destun i'r materion hynny ac yn amlinellu'r camau lliniaru a gynlluniwyd ac a weithredwyd.

Wrth adolygu adroddiad cerdyn sgorio corfforaethol Chwarter 3 cafodd y materion canlynol eu trafod gan y pwyllgor –

- Ydi'r Tîm Arweinyddiaeth yn gallu darparu sicrwydd bod ei fewnbwn a'i ymyrraeth mewn perthynas â meysydd sy'n tanberfformio yn llwyddiannus ac a ystyriwyd defnyddio gwahanol ddulliau i wella perfformiad fel Vanguard, Rheolaeth Lwyr ar Ansawdd (TQM) a gwelliant parhaus.

Cadarnhaodd y Prif Weithredwr ei fod yn fodlon bod y dulliau a gymerwyd i ymdrin â meysydd sy'n tanberfformio yn briodol ac yn drylwyr. Mae'r Tîm Arweinyddiaeth yn adolygu adroddiadau'r cerdyn sgorio chwarterol drafft yn rheolaidd ac yn canolbwyntio ar feysydd lle nad yw'r canlyniadau'n cyrraedd y targedau a osodwyd a/neu lle mae'r duedd ar i lawr, gan gynnal trafodaethau gyda phenaethiaid gwasanaeth a rheolwyr i nodi unrhyw faterion sylfaenol a/neu amgylchiadau lliniarol a chytuno ar gamau cywiro. Yn achos rhai DP mae angen neilltuo adnoddau neu wneud newidiadau pellach sy'n cysylltu â chamau gweithredu yng Nghynllun y Cyngor ac yn digwydd ochr yn ochr â rheoli a monitro perfformiad. Dywedodd y Prif Weithredwr nad oedd yn credu bod y Cyngor mewn sefyllfa ariannol i gyflwyno systemau newydd ar draws y bwrdd a bod perygl yn y tymor byr y gallai trosglwyddo i system newydd darfu ac effeithio ar ddarparu gwasanaethau a pherfformiad, yn enwedig mewn meysydd gwasanaeth lle mae'r pwysau eisoes yn uchel. Serch hynny, gellid treialu dulliau eraill mewn ffordd fwy cyfyngedig i weld a ydynt yn

gwneud gwahaniaeth. At hyn, eglurodd y bydd DP a thargedau yn cael eu hadolygu ar ddiwedd Chwarter 4 i sicrhau eu bod yn berthnasol ac yn briodol wrth baratoi ar gyfer drafftio cerdyn sgorio 2025/26.

- Perfformiad Dangosydd Tai 03 – nifer cyfartalog y diwrnodau calendr i osod unedau llety sy'n rhai y mae modd eu gosod ac eithrio Eiddo Anodd eu Gosod sy'n Goch ar 47 diwrnod yn erbyn targed o 35 diwrnod. Holwyd i ba raddau y mae'r Gwasanaeth Tai yn hyderus y bydd y newidiadau a gyflwynwyd yn cael effaith ar leihau nifer y diwrnodau i ail-osod unedau a bu rhywfaint o drafod ynghylch p'un ai a yw'r targed o 35 diwrnod yn bosibl.

Dywedodd y Cynghorydd Robin Williams, Aelod Portffolio Cyllid a Thai fod yn rhaid ystyried y perfformiad yn erbyn y targed yng nghyd-destun ehangach pwysau gwaith, cyflwr presennol eiddo – bod rhai angen gwaith atgyweirio mwy sylweddol a'i bod yn cymryd mwy o amser i'w hailosod, p'un ai a oes adnoddau ar gael, gweithwyr medrus a deunyddiau – mae'r rhain oll yn ffactorau sy'n gallu effeithio ar yr amserlen. Felly, efallai bod lle i ystyried p'un ai a yw'r targed yn realistig yn yr amgylchiadau hynny. Dywedodd y Prif Weithredwr ei fod yn deall bod trefniadau i edrych ar ddangosydd DP 03 i sicrhau ei fod yn effeithiol a/neu p'un ai a oes angen ei addasu ychydig.

- Tanberfformiad y Dangosydd Addysg 07 Môn Actif - nifer cyfartalog y plant sy'n cael gwersi nofio ar hyd y flwyddyn, sy'n Ambr ar 1,773 o'i gymharu â tharged o 1,900. Holwyd pa gamau sy'n cael eu cymryd gan y gwasanaeth i fynd i'r afael â'r targed a fethwyd.

Rhoddodd y Cynghorydd Neville Evans, Aelod Portffolio Hamdden, Twristiaeth a Morwrol sicrwydd bod y gwasanaeth yn adolygu data ynghylch ddefnydd yn rheolaidd ac yn casglu adborth gan ddefnyddwyr gwasanaeth ar draws y tair canolfan hamdden a chadarnhaodd fod Môn Actif yn marchnata ac yn rhoi cyhoeddusrwydd eang i'w weithgareddau. Gall pwysau costau byw yn ogystal â gweithgareddau eraill sydd ar gael fod yn ffactorau yn y gostyngiad yn y galw am wersi nofio. Yn ogystal â hyn, mae'r targed yn seiliedig ar wybodaeth hanesyddol ac efallai y bydd angen ei adolygu i sicrhau ei fod yn adlewyrchu gwir berfformiad. Dywedodd y Cynghorydd Neville Evans ei fod yn falch o allu dweud bod Môn Actif wedi derbyn cydnabyddiaeth genedlaethol am ei Raglen Nofio'r Ddiogel ac y byddai fideo newydd yn hyrwyddo nofio a phyllau'r Cyngor yn cael ei gyhoeddi ym mis Ebrill.

- Trafodwyd y rhagolygon ar gyfer cyrraedd y targed o 70% ar gyfer canran y gwastraff domestig a gafodd ei aildddefnyddio, ei ailgylchu neu ei gompostio (Newid Hinsawdd DP 02) gyda statws y perfformiad presennol yn Goch ar 66.05%. Holwyd am drefniadau casglu wrth ymyl y palmant ac a oes angen adolygu'r rheini i'w gwneud hi'n haws i drigolion ailgylchu yn ogystal ag annog ailgylchu glân fel bod yr eitemau a gesglir heb eu halogi a'i bod yn haws eu gwerthu i gynhyrchu refeniw i'r Cyngor. Codwyd cwestiwn hefyd ynghylch y 48% o wastraff sy'n cael ei aildddefnyddio, ei ailgylchu neu ei gompostio o adeiladau'r Cyngor a dywedwyd bod y perfformiad wedi aros yn ei unfan dros y tri chwarter diwethaf.

Tynnodd y Cynghorydd Gary Pritchard, yr Arweinydd, sylw at y ffaith bod cyfraddau ailgylchu Ynys Môn yn uchel o'u cymharu â chyfraddau y DU a bod Llywodraeth Cymru wedi gosod targed ailgylchu heriol i gynghorau yng Nghymru. Mae'r Pwyllgor Gwaith yn awyddus i'w gyflawni ac mae wedi bod yn trafod y ffordd orau o wneud hynny yn ystod y misoedd diwethaf, gan gynnwys drwy dreialu newidiadau i finiau ailgylchu a chasglu cardbord mewn dwy ardal o'r Ynys. Mae rhai rhwystrau i'w goresgyn gan gynnwys nifer y llety gwyliau ar osod nad ydynt yn ailgylchu, o bosibl am nad ydynt yn gyfarwydd â'r drefn ailgylchu leol. Mae'r Pwyllgor Gwaith hefyd yn ymwybodol o ddwy ardal benodol ar yr ynys lle mae'n anodd pennu ffynhonnell y gwastraff oherwydd bod biniau gwastraff cyffredinol a blychau ailgylchu yn cael eu casglu a'u gwagio o un pwynt canolog gan ei gwneud hi'n anodd addysgu'r trigolion hynny nad ydynt yn ailgylchu. Dywedodd y Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo fod Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi glasbrint

casglu ar gyfer sut mae'n dymuno gweld gwastraff cartref yn cael ei gasglu ledled Cymru a bod trefniadau Ynys Môn yn unol â'r glasbrint. Dywedodd hefyd fod gwella cyfraddau ailgylchu a sicrhau bod ailgylchu yn cael ei wneud yn iawn yn fater o atgoffa trigolion yn barhaus o bwysigrwydd a manteision ailgylchu, addysgu trigolion sut i wneud hynny'n gywir a sicrhau bod trigolion yn gefnogol i hyn. Mae'r Cyngor hefyd yn annog trigolion i roi adborth ac mae'n hapus i glywed eu syniadau ar gyfer gwella. Cadarnhaodd y Cyngorydd Gary Pritchard fod y Pwyllgor Gwaith wedi trafod ffyrdd y gellir addysgu plant a phobl ifanc mewn ysgolion am werth ailgylchu fel y gallant rannu'r neges gartref gyda'u teulu, yn ogystal ag integreiddio addysg ailgylchu i'r cwricwlwm newydd. At hyn dywedodd wrth y pwyllgor fod angen gwneud mwy o waith i wella cyfraddau ailgylchu ar draws adeiladau'r Cyngor gan gynnwys ysgolion, canolfannau hamdden a'r pencadlys ac mai dim ond ym mis Ebrill 2024 y daeth y ddeddfwriaeth sy'n gofyn am ailgylchu yn y gweithle i rym.

Ymatebodd y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo hefyd i fater penodol a godwyd gan aelod yn ymwneud â phroblemau a gododd wrth geisio ailgylchu tanc olew plastig a chadarnhaodd y byddai'n ymchwilio i'r mater. Dywedodd y Cyngorydd R. Llewelyn Jones ei fod yn awyddus i ddiolch i'r staff casglu ac ailgylchu gwastraff am eu gwaith ar hyd y flwyddyn ym mhob tywydd.

- Yr effaith ar gynhyrchu incwm yn sgil y perfformiad islaw'r targed o ran nifer yr angorfeydd blynyddol a werthwyd. Holwyd a yw hwn yn bryder hirdymor ac a yw'n dangos gostyngiad parhaol yn y galw.

Eglurodd y Cyngorydd Neville Evans ei fod yn deall bod gostyngiad wedi bod yn y galw am gontractau angori yn gyffredinol drwy Ogledd Cymru yn ystod y tair blynedd diwethaf. Gall gwelliannau mewn angorfeydd eraill fod yn ffactor o ran y nifer a werthwyd ar Ynys Môn yn ogystal â gwahaniaethau yn y system a weithredir gan y Cyngor. Mae adolygiad manwl o'r gwasanaeth morwrol yn cael ei gynnal sy'n cynnwys lefelau ffioedd, prosesau casglu incwm a seilwaith. Yn ogystal â hyn, mae'r targed DP yn seiliedig ar wybodaeth hanesyddol ac mae angen ei adolygu hefyd.

- Trafodwyd y targed a fethwyd ar gyfer ymateb i geisiadau Rhyddid Gwybodaeth o fewn yr amserlen a holwyd faint o geisiadau a gafwyd, p'un ai a oedd cynnydd ac os felly a oedd unrhyw batrymau oedd yn amlwg i'r geisiadau, a pham.

Eglurodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro fod y targed o 90% wedi'i osod gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a'i fod yn heriol. Mae perfformiad y Cyngor yn erbyn y targed hwn dros y naw mlynedd diwethaf wedi amrywio o 67% i 80% fel yr adlewyrchir yn adroddiad blynyddol SIRO ar gyfer 2023/24 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Cyfeiriodd y Swyddog Monitro at yr adnoddau cyfyngedig sydd ar gael i ymdrin â cheisiadau ynghylch Rhyddid Gwybodaeth gan dynnu sylw at y ffaith mai dim ond un swyddog gwybodaeth gorfforaethol sydd ar gael i gydlynu a chynghori ynghylch ymateb i geisiadau Rhyddid Gwybodaeth a bod y swydd hon wedi bod yn wag ers peth amser er gwaethaf ymdrechion i recriwtio. Mae'r rhan fwyaf o'r gwaith chwilio ac adolygu cofnodion sy'n gysylltiedig ag ymateb i geisiadau Rhyddid Gwybodaeth yn cael ei wneud gan staff gwasanaethau yn ogystal â'u llwyth gwaith o ddydd i ddydd, sy'n gallu bod yn heriol, yn enwedig os yw'r cais am wybodaeth yn gymhleth ac yn cynnwys cyfres o gwestiynau. Mae tua 1,000 o geisiadau rhyddid gwybodaeth yn dod i law bob blwyddyn gyda thua 6,500 o gwestiynau. O fis Ebrill, 2025 bydd y Cyngor yn defnyddio system CRM i'w helpu i reoli ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth ac er y bydd hyn yn ei gwneud hi'n haws olrhain statws ceisiadau gan ddarparu gwybodaeth mewn amser real, ni fydd yn golygu bod mwy o adnoddau i allu ymateb iddynt. Mewn ymateb i gwestiynau pellach am geisiadau dienw, ceisiadau a wneir o dan enw ffug a cheisiadau sy'n bla / ailadroddus ac awgrym y dylid defnyddio'r system CRM newydd i dynnu'r wybodaeth benodol hon o'r system er budd y gwasanaeth, cadarnhaodd y Swyddog Monitro fod ceisiadau o'r fath eisoes yn cael eu nodi. Esboniodd sut maent yn

delio â'r rhain gan gadarnhau y gellir gwrthod ceisiadau sy'n bla ac apelio i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth ac nad oes unrhyw ddyletswydd ar y Cyngor i ymateb i geisiadau dienw. Mewn achosion lle credir bod yr anfonwr wedi defnyddio enw ffug, gwneir cais i brofi pwy yw'r unigolyn.

- Trafodwyd y cymorth sydd ar gael i wella canran yr holl swyddi a hysbysebwyd gan y Cyngor fel rhai sy'n gofyn am lefel 4 ac uwch (34%) a'r ffaith nad oes targed.

Dywedwyd wrth y pwyllgor fod pob swydd yn cael ei hasesu'n unigol ac yn wrthrychol a bod rheolwyr yn cael canllawiau ar sut i asesu sgiliau Cymraeg ar gyfer pob swydd a bod ganddynt fynediad at gyngor arbenigol o fewn y Cyngor. Mae canllawiau'r Cyngor yn unol â Pholisi Cymraeg newydd y Cyngor a gellir cael canllawiau allanol hefyd drwy Gomisiynydd y Gymraeg. Mae sgiliau Cymraeg o fewn y Cyngor yn dda gyda chyfraddau uchel - lefelau 4 a 5. Cafodd y pwyllgor wybod hefyd am yr adnoddau sydd ar gael i staff wella eu sgiliau Cymraeg gan gynnwys cymorth tiwtoriaid a chysylltiad â'r Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Dysgu Cymraeg. Yn ogystal â hyn, mae 66% o staff wedi derbyn hyfforddiant i wella eu sgiliau Cymraeg. Cadarnhawyd, gan fod hwn yn DPA newydd ar y cerdyn sgorio, nad oedd unrhyw ddata blaenorol ar gael ar gyfer gosod targed.

Awgrymodd yr Arweinydd y byddai'r aelodau yn dymuno ystyried p'un ai y byddai esboniad o'r hyn y mae pob un o'r lefelau sgiliau Cymraeg yn ei olygu yn eu helpu i asesu sefyllfa a chynnydd y Cyngor.

- Trafodwyd y sefyllfa mewn perthynas â gwefrwyr cerbydau trydan y mae'r Cyngor yn gyfrifol amdanynt a gofynnwyd pam nad yw'r seilwaith wedi datblygu dros y tri chwarter diwethaf.

Cyfeiriodd y Cyngorydd Nicola Roberts, Aelod Portffolio Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd at rai o'r heriau sy'n wynebu'r Cyngor wrth fwrw ymlaen â'r seilwaith gan gynnwys cyllideb gyfyngedig a'r ffaith eu bod yn dibynnu ar gyllid grant. Mae'r Cyngor hefyd yn awyddus i osgoi dyblygu pwyntiau gwefru EV preifat mewn ardaloedd lle mae'r rheini wedi'u gosod. Mae yna hefyd chwech ar hugain o bwyntiau gwefru y tu allan i adeiladau'r Cyngor a chartrefi gofal preswyl ac er bod cynlluniau i ehangu'r ddarpariaeth mae'r Ynys yn cymharu'n gymharol dda o ran nifer y pwyntiau gwefru sydd ar gael. Cadarnhaodd y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo fod y Cyngor yn ceisio cydbwysu'r ddarpariaeth â'r galw gan ystyried y ddarpariaeth yn y sector preifat yn ogystal â'r costau parhaus o gynnal a chadw'r gorsafoedd gwefru ar ôl eu gosod. Er bod y ffocws yn 2024/25 wedi bod ar adeiladau'r Cyngor, bwriedir gosod pwyntiau gwefru pellach ar gyfer 2025/26 yn bennaf mewn ardaloedd arfordirol a llunio cytundeb prydlesu gyda'r darparwr allanol i rannu'r risg pe bai llai o ddefnydd ohonynt. Cadarnhaodd y Swyddog ymhellach fod y Cyngor yn monitro lle mae pwyntiau gwefru EV preifat wedi'u gosod rhag dyblygu'r ddarpariaeth ac eglurodd, er nad elw yw prif flaenoriaeth y Cyngor, ei fod yn ceisio sicrhau bod ei brisiau'n ddigonol i dalu costau ac i gynhyrchu digon o warged i dalu costau gorsafoedd gwefru mewn lleoliadau mwy gwledig lle gall y defnydd, ac felly'r referniw, fod yn llai.

- Gofynnodd aelod am eglurhad ynghylch y Dangosydd Gofal Cymdeithasol a Lles (06) - y cyfnod cyfartalog ar gyfer yr holl blant sy'n dal i fod ar y Gofrestr Amddiffyn Plant ar ddiwedd y chwarter. Eglurodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol sut mae'r Cyngor yn rheoli ac yn gweinyddu'r gofrestr a'i amcanion wrth geisio sicrhau nad yw plant yn aros ar y gofrestr am fwy o amser nag sydd ei angen. Cyfeiriodd at y gefnogaeth a ddarperir i blant ar y gofrestr ac i'w teuluoedd i wella eu hamgylchiadau ac i weithio tuag at dynnu plant oddi ar y gofrestr unwaith y bydd yr holl risgiau wedi'u datrys.

Ar ôl adolygu'r Cerdyn Sgorio Corfforaethol ar gyfer Chwarter 3 2024/25 ac yn dilyn trafodaeth lawn, penderfynwyd -

- **Nodi adroddiad y Cerdyn Sgorio Corfforaethol ar gyfer Chwarter 3 2024/25 gan gynnwys y meysydd y mae'r Tîm Arweinyddiaeth yn eu harchwilio ac yn**

ymchwilio iddynt i reoli a sicrhau gwelliannau pellach i'r dyfodol. Roedd y rhain yn gysylltiedig â meysydd o dan Addysg (Môn Actif), Tai (darparu Grant Cyfleusterau i'r Anabl – Addasiadau Mawr a Thai Gwag), yr Economi (Angorfeydd), Newid Hinsawdd (Ailgylchu Gwastraff) ac Iechyd y Cyngor Cyfan (ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth), ac

- **Argymhell adroddiad y cerdyn sgorio a'r mesurau lliniaru a amlinellir ynddo i'r Pwyllgor Gwaith.**

4 CYNLLUN BUSNES Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT) 2025-2055

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Tai a oedd yn cynnwys Cynllun Busnes y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) 2025 i 2055 i'w ystyried gan y Pwyllgor. Mae Cynllun Busnes y CRT yn nodi sut y bydd adnoddau yn cael eu gwario i gynnal, gwella a datblygu stoc tai'r Cyngor.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyngorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid a Thai. Esboniodd ei bod yn ofynnol i gynghorau yng Nghymru sydd â Chyfrif Refeniw Tai (CRT) baratoi Cynllun Busnes y CRT i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru er mwyn bod yn gymwys i gael Lwfans Atgyweiriadau Mawr. Mae'r Cynllun yn nodi strategaethau'r Cyngor ar gyfer cynnal a gwella ei stoc tai yn ogystal â dangos ei ymrwymiad i Safonau Ansawdd Tai Cymru 2 2023. Dywedodd yr Aelod Portffolio fod llunio Cynllun hyfwrdd eleni wedi bod yn fwy heriol oherwydd nad yw incwm rhent wedi cynyddu cymaint â chostau ac nad yw bellach yn ddigon i dalu am yr holl wariant ar dai'r Cyngor sy'n deillio o ofynion SATC 2 2023 a chostau eraill.

Wrth gadarnhau y bydd y Cynllun a gyflwynir i'w gymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith ddiwedd y mis yn cynnwys yr holl fanylion ariannol perthnasol, cyfeiriodd Pennaeth Gwasanaethau Tai at y prif bwyntiau yn y Cynllun o ran datblygu tai a buddsoddi mewn tai presennol, gan ddweud bod y Cyngor yn anelu at ddatblygu 1,400 o unedau ychwanegol gyda £252m o wariant ar y stoc tai presennol dros y cyfnod o 30 mlynedd. Dros bum mlynedd, bydd £38m yn cael ei wario ar waith trwsio ymatebol, bydd 225 o unedau ychwanegol yn cael eu datblygu gan gynnwys y ddarpariaeth gofal ychwanegol cynlluniedig ym Mhorthaethwy a bydd £49m yn cael ei wario ar uwchraddio'r stoc i gydymffurfio â SATC 2 2023. Bydd y lefel hon o wariant yn golygu benthycu £70m.

Yn dilyn, dyma'r prif bwyntiau a drafodwyd –

- Gwnaed awgrymiadau ynglŷn â chysylltu polisi tai cymdeithasol y Cyngor â'r Gymraeg ac yn benodol integreiddio'r iaith o fewn y diffiniad o "lleol" er mwyn diogelu a hyrwyddo'r iaith a'r cymunedau Cymraeg ar yr ynys.

Dywedodd Pennaeth Gwasanaethau Tai fod cysylltiad ag Ynys Môn yn un o'r meini prawf cymhwyso ar gyfer tai cymdeithasol a nodir yn y polisi dyraniadau tai presennol sy'n cynnwys ond heb fod yn gyfyngedig i fod wedi bod yn byw neu'n gyflogedig yn yr ardal am bum mlynedd. Byddai gan ymgeiswyr sydd â chysylltiad cymunedol flaenoriaeth dros y rhai heb unrhyw gysylltiad yn unol â'r polisi a byddai hynny'n helpu i warchod cymunedau. Dywedodd Aelod Portffolio Cyllid a Thai y byddai'n fodlon edrych ar unrhyw dystiolaeth fod cymunedau'n cael eu heffeithio o safbwynt iaith gan gymhwyso'r polisi dyrannu presennol.

- Y ffyrdd y mae Cynllun Busnes y CRT yn galluogi'r Cyngor i gyflawni blaenoriaethau Cynllun y Cyngor 2023-2028

Wrth osod targedau uchelgeisiol ar gyfer datblygu tai, dod â chartrefi gwag yn ôl i ddefnydd a phrynu'n ôl hen dai'r cyngor, esboniodd Aelod Portffolio Cyllid a Thai fod Cynllun Busnes y CRT yn ceisio cyflawni gweledigaeth Cynllun Tai'r Cyngor sy'n sicrhau bod gan bawb yr hawl i alw yn rhywle gartref.

- Y risgiau sy'n gysylltiedig â gweithredu rhaglen ehangu arfaethedig y Cyngor i gynyddu ei stoc tai a fforddiadwyedd y rhaglen.

Cyfeiriodd Aelod Portffolio Cyllid a Thai at y ffaith fod costau cynyddol yn un o'r prif risgiau sy'n berthnasol i gaffael tir, deunyddiau adeiladu a llafur. Her arall yw cap Llywodraeth Cymru ar gynnydd rhent gyda'r cynnydd uchaf mewn rhent ar gyfer 2025/26 ar draws y stoc tai wedi'i osod ar 2.7% gan arwain at wahaniaeth cynyddol rhwng incwm rhent y Cyngor a'i anghenion o ran gwariant a chostau tai. Rhoddodd Pennaeth Gwasanaethau Tai sicrwydd bod y risg yn cael ei liniaru gan yr asesiad o anghenion tai a gynhaliwyd yn ddiweddar sy'n nodi'r anghenion tai mewn gwahanol ardaloedd o'r ynys.

- Ydi'r Cyngor wedi ystyried prydlesu eiddo preifat gan/ar ran perchnogion eiddo, yn enwedig mewn achosion lle gallai person fod wedi caffael eiddo trwy berthynas ac nad yw mewn sefyllfa i'w adnewyddu, sy'n golygu bod yr eiddo yn wag ac o bosibl yn destun premiwm y Dreth Gyngor. Gwnaed awgrym hefyd ynglŷn ag ail-osod eiddo gwag - mewn achosion lle mae angen gwaith helaeth, dylai'r Cyngor anelu at sicrhau bod y gwaith yn cael ei gwblhau efo'i gilydd ar un adeg o fewn yr amserlen o 35 diwrnod yn hytrach na fesul tasg gan grefftwyr ar wahân.

Dywedodd Pennaeth Gwasanaethau Tai fod y Cyngor yn un o'r awdurdodau sy'n cymryd rhan yng Nghynllun Prydlesu Cymru sy'n galluogi perchnogion eiddo i wneud cais i brydlesu eu heiddo i'w hawdurdod lleol am rent penodol am hyd y brydles gyda grantiau ar gael i godi'r eiddo i'r safon briodol. Cadarnhaodd fod un ar bymtheg o eiddo o'r fath yn rhan o'r cynllun yn Ynys Môn a bod gwybodaeth am y cynllun ar gael ar wefan y Cyngor. O ran eiddo gwag, cadarnhaodd y Pennaeth Tai fod dau gontractwr wedi'u hychwanegu at fframwaith y contractwyr a fydd yn gallu adnewyddu ceginau ac ystafelloedd ymolchi mewn eiddo gwag lle bo angen yn ogystal â chyflawni'r gwaith hynny fel rhan o'r rhaglen SATC ac uwchraddio a gynlluniwyd.

Awgrymwyd gan y pwyllgor bod angen cyhoeddi Cynllun Prydlesu Cymru yn ehangach fel bod cyfranogwyr posibl nad ydynt efallai'n ymwybodol ohono yn cael gwybod amdano. Awgrymwyd ymhellach y dylid cynnwys y cynllun hefyd fel pwnc mewn Sesiwn Briffio Aelodau i ddod ag ef i sylw'r holl aelodau.

- Oes modd cyflawni'r flaenoriaeth o weithio tuag at Safonau Ansawdd Tai Cymru 2 2023.

Cadarnhaodd Aelod Portffolio Cyllid a Thai fod y Cyngor wedi ymrwymo i gyflawni SATC 2 2023 ac o ystyried yr heriau dan sylw, mae'n rhaid rhoi blaenoriaeth i hyn. Ail-ddwywedodd yr Aelod Portffolio mai un o'r prif rwystrau yw'r cap rhent sy'n cyfyngu ar yr incwm y gall y Cyngor ei gynhyrchu o renti, sydd yn ei dro yn lleihau'r referniw sydd ar gael i ariannu'r gwaith uwchraddio sydd eu hangen i fodloni'r SATC. Er nad oes unrhyw un eisiau cynyddu rhenti, dylai lefelau rhent adlewyrchu'r gwaith a wneir i wella'r eiddo. Mewn ymateb i gwestiynau pellach, eglurodd yr Aelod Portffolio y gallai prynu eiddo newydd ar ddatblygiadau gan gymdeithasau tai wneud mwy o synnwyr ariannol yn hytrach nag adnewyddu hen dai'r cyngor sy'n gofyn am waith sylweddol i'w codi i'r safon briodol.

Cafwyd rhywfaint o drafodaeth yn y pwyllgor ynghylch a oes modd cyflawni SATC 2 2023 ac er eu bod yn derbyn eu bod wedi'u hanelu at wella ansawdd tai cymdeithasol, gofynnodd yr aelodau p'un ai a oedd y cynghorau hynny yng Nghymru sydd â'u stoc tai eu hunain wedi lleisio'u pryderon i Lywodraeth Cymru am yr heriau wrth geisio bodloni'r safonau. Cadarnhaodd Pennaeth Gwasanaethau Tai fod y neges y bydd yn anodd cyflawni SATC 2 2023, yn enwedig mewn perthynas â datgarboneiddio heb gymorth ychwanegol, wedi'i chyfleu i Lywodraeth Cymru drwy Benaethiaid Gwasanaethau Tai. Er mwyn atgyfnerthu'r neges, gofynnodd y pwyllgor i'r Aelod Portffolio ddefnyddio sianeli/rhwydweithiau gwleidyddol i bwysu ar Lywodraeth Cymru am ddeialog ar SATC 2 2023 i ystyried ffyrdd i sicrhau bod cydymffurfiaeth yn fwy realistig.

Ar ôl adolygu a chraffu ar y dogfennau a nodi'r sicrwydd a ddarparwyd mewn ymateb i'r materion a godwyd, penderfynodd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol argymhell bod Cynllun Busnes Cyfrif Refeniw Tai 2025-2055 yn cael ei gymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith.

Camau ychwanegol –

- **Gofyn i'r Gwasanaeth Tai ystyried ffyrdd o roi cyhoeddusrwydd i Gynllun Prydlesu Cymru yn ehangach er mwyn hyrwyddo a chodi ymwybyddiaeth o'r cynllun gyda landlordiaid/perchnogion eiddo.**
- **Bod Cynllun Prydlesu Cymru yn cael ei gynnwys fel pwnc mewn Sesiwn Briffio Aelodau er mwyn dod â'r cynllun i sylw'r holl aelodau.**
- **Gofyn i Aelod Portffolio Cyllid a Thai ddefnyddio sianeli/rhwydweithiau gwleidyddol i bwysu ar Lywodraeth Cymru am ddeialog ar SATC 2 2023 i ystyried ffyrdd i sicrhau bod cydymffurfiaeth yn fwy realistig.**

6 CYNLLUN STRATEGOL RHEOLI PERYGL LLIFOGYDD

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo a oedd yn cynnwys Cynllun Strategol Perygl Llifogydd i'w ystyried gan y Pwyllgor, a chraffu arno.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cynghorydd Nicola Roberts, Aelod Portffolio Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd ar ran y Cynghorydd Dafydd Rhys Thomas, Aelod Portffolio Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo a oedd wedi ymddiheuro am ei absenoldeb. Adroddodd fod gan y Cyngor fel yr Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol ddyletswydd i ddatblygu, cynnal, cymhwyso a monitro strategaeth ar gyfer rheoli perygl llifogydd lleol o dan Ddeddf Llifogydd a Dŵr 2010. Mae'r Cynllun Strategol Rheoli Perygl Llifogydd yn nodi uchelgeisiau'r Cyngor ar gyfer rheoli perygl llifogydd yn Ynys Môn am gyfnod o chwe blynedd, yn gyson â'r amcanion, y mesurau a'r polisïau a'r ddeddfwriaeth gysylltiedig a nodir yn y Strategaeth Genedlaethol.

Yn y drafodaeth a ddilynodd, cododd y pwyllgor y materion canlynol –

- Ydi'r Cyngor wedi ystyried ffyrdd y gall gynnwys y cyhoedd yn well â'r broses ymgynghori.

Esboniodd Aelod Portffolio Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd fod yr ymgynghoriad cyhoeddus wedi'i gynnal dros chwe wythnos a'i fod wedi defnyddio sawl sianel i sicrhau ei fod yn hygyrch gan gynnwys digwyddiadau galw heibio, e-bost, cyfryngau cymdeithasol, holiadur ar-lein a chyfweliad radio. Cadarnhaodd Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo fod y broses ymgynghori wedi'i chynnal yn unol â chanllawiau'r Cyngor sy'n cael eu hadolygu'n rheolaidd i weld os ydyn nhw'n effeithiol. Mae'n bosibl fod pobl nad ydynt yn cael eu heffeithio'n uniongyrchol gan y pwnc yn llai tueddol o gymryd rhan.

- Y ffyrdd y mae'r Cynllun Strategol yn cyd-fynd â Chynllun y Cyngor a'i berthynas â Nodyn Cyngor Technegol Cynllunio 15 (Datblygu, Llifogydd ac Erydu Arfordirol)

Cyfeiriodd Pennaeth Gwastraff ac Eiddo Prifffyrdd at y ddeddfwriaeth sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor fel yr Awdurdod Llifogydd Lleol Arweiniol ddatblygu, cynnal, cymhwyso a monitro strategaeth ar gyfer rheoli perygl llifogydd lleol sydd wedyn yn cyd-fynd â Chynllun y Cyngor o ran amcanion y Cyngor ar gyfer Newid Hinsawdd. Tynnodd Pennaeth Gwastraff ac Eiddo Prifffyrdd sylw at y cyfeiriad yn y strategaeth at y Bwrdd Cymeradwyo SuDS sydd ar wahân i'r broses gynllunio ac yn sicrhau bod safleoedd datblygu arfaethedig yn addas o safbwynt rheoli llifogydd ar y safle ac o fewn y gymuned ehangach.

- Cyfeiriwyd at y sefyllfa yn Nwyran ac ym Mhorthaethwy ac at gynnydd a statws cynlluniau a gwaith yn yr ardaloedd hynny, cyfrifoldebau'r asiantaethau dan sylw ac a ddylid gwell ymdrechion i gyflymu pethau.

Rhoddodd Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo y wybodaeth ddiweddaraf i'r aelodau am y sefyllfa yn y ddwy ardal benodol a chadarnhaodd fod gan y Cyngor a Chyfoeth Naturiol Cymru gyfrifoldebau gwahanol o ran rheoli perygl llifogydd a'u bod yn cydweithio i amddiffyn cymunedau rhag llifogydd. Cadarnhaodd y gall y Cyngor a Cyfoeth Naturiol Cymru wneud cais am gyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer gwaith lliniaru llifogydd a chyfeiriodd at y ffactorau dan sylw. Hefyd esboniodd y gall fod mwy o her sicrhau bod achosion busnes ar gyfer cynlluniau mewn ardaloedd gwledig yn llwyddiannus o gymharu â rhai trefol oherwydd dwysedd uwch y boblogaeth yn yr olaf.

Er mwyn sicrhau bod y Cynllun Strategol yn gyflawn cynigwyd a chytunwyd y dylai hefyd gynnwys yr amserlen gynnal a chadw cynlluniedig yn ogystal â chopi o'r cynllun cyfalaf ar gyfer 2025/26 sy'n dangos y gwariant arfaethedig ar gynlluniau lliniaru llifogydd yn y flwyddyn ariannol nesaf.

Ar ôl adolygu cwmpas a chynnwys y Cynllun Strategol Rheoli Llifogydd, penderfynodd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol argymhell bod y Cynllun yn cael ei gymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith, a'i fabwysiadu, gydag argymhelliad ychwanegol ei fod hefyd yn cynnwys yr amserlen gynnal a chadw gynlluniedig ynghyd â'r cynllun cyfalaf ar gyfer 2025/26 sy'n dangos gwariant arfaethedig ar gynlluniau lliniaru llifogydd yn y flwyddyn ariannol nesaf.

7 BLAEN RAGLEN WAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini a oedd yn cynnwys Blaen Raglen Waith y Pwyllgor hyd at fis Ebrill, 2025 i'w ystyried.

Cafodd ei ddatrys –

- Cytuno ar y fersiwn bresennol o'r Blaen Raglen Waith ar gyfer 2024/25.
- Nodi'r cynnydd hyd yma wrth weithredu'r Blaen Raglen Waith.

**Y Cynghorydd Douglas Fowlie
Cadeirydd**